

Un nou recurs per la didàctica del patrimoni urbà

Josep Gustems Carnicer i Diego Calderón Garrido

F. Xavier Hernández Cardona. *El Zohar de Barcelona*.

Barcelona, Capital Books, 2016, 317 p.

F. Xavier Hernández i Mar H. Pongiluppi. *La Barcelona de Cerdà. La càbala i la construcció de l'Eixample*. Barcelona, Angle Editorial, 2015, 120 p.

Xavier Hernández, catedràtic de Didàctica de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona, ens presenta un nou llibre dedicat al coneixement d'un fragment recent de la història de Barcelona a través d'una trama de ficció amb una clara orientació didàctica i divulgadora. Sens dubte estem davant d'un llibre singular. Singular perquè és el primer que tracta de forma novel·lada una ficció politico-mistèrica en clau de *thriller* centrat a la ciutat comtal, i singular perquè aprofundeix en elements d'alt impacte en el lector català: Gaudí i la Sagrada Família, els nazis a Catalunya, els espies catalans, la Guerra Civil..., tots ells temes abastament tractats però, que gràcies a l'hàbil ploma de l'autor, prenen una dimensió completament cinematogràfica, a l'estil de l'Umberto Eco del *Nom de la Rosa* o del *Pèndol de Foucault*. En realitat aquestes obres tenen característiques que les agermanen amb aquesta: la seva relació amb el món de l'esoterisme cabalístic de les sefirots i que totes dues remetent també a un altre volum, a una altra obra de la que en són ressò. A més, i pel que a *El Nom de la Rosa*, Eco ens proposava dues versions de la mateixa obra: una per a «tots els públics», divulgativa, novel·lada, i l'altra molt més complexa i densa: la base teòrica a partir de les «postil·les».

Hernández fa el mateix: dues versions per a ambdós públics: *La Barcelona de Cerdà. La càbala i la construcció de l'Eixample* (2015), basada en la recerca lenta i meticulosa sobre la construcció de la nova Barcelona de Cerdà, i *El Zohar de Barcelona*, que presentem aquí. D'aquesta manera aplica la premissa maragdalena de la tradició primordial en fer que el que estigui a baix sigui com el que és a dalt, un símil dissímil de la realitat que es vol mostrar, una imatge inversa però significativa. Per aconseguir-ho l'autor posa sang i fetge al relat, sal i pebre i, fins i tot, es permet algunes llicències històriques fàcils de copsar, de difícil versemblança. Però sempre amb el traç detallista de qui sap mirar i analitzar la realitat amb la profunditat adequada, de qui percep el detall eloqüent i el realça amb un ús d'una llengua catalana fluida i moderna.

L'emoció és present en el lector des de l'inici, amb qui l'autor estableix una complicitat a partir de la lleialtat institucional i respecte a la veritat històrica. El relat minuciós, pictòric, de les vivències de la Guerra Civil des de la rereguarda és emocionant i dignificant. És clar que, expert en la didàctica del patrimoni, l'autor s'ha especialitzat aquests últims temps en les reconstruccions i posades en escena d'esdeveniments bèl·lics i transcendentals, situacions límits on persones

corrents els ha tocat viure un trasbals de dimensions gegantines.

El text es situa en escenaris prou coneguts per al lector barceloní: l'Eixample, el Casc Antic, la Barceloneta, Sants i la Bordeta, la plaça Espanya, la Sagrada Família, la plaça de les Glòries, el Besòs... i d'altres amb alt interès esotèric: el laberint d'Horta, la biblioteca Arús, Montserrat, Montsegur... fins i tot trobem referències a l'edifici històric de la Universitat de Barcelona i a personatges vinculats amb el món de la cultura i la pròpia universitat.

El llibre aconsegueix despertar l'interès pel contingut esotèric de la construcció arquitectònica urbana, en línia amb la maçoneria i la càbala, i interroga al lector sobre la transcendència oculta de l'entramat de carrers, places i monuments barcelonins, una guia de viatges que permet una ruta inusual però altament formativa. En aquest sentit, podem considerar aquest llibre com un instrument pedagògic, un recurs educatiu no-formal que, a mode de joc de pistes, estimula en el lector les ganes de saber més, de qüestionar la realitat quotidiana que l'envolta, que desvetlla aquesta competència «d'aprendre a aprendre» tan sovintejada en els plans docents, però malauradament, tan poc aplicada en la docència quotidiana: molts ho intenten, pocs ho aconsegueixen de debò.

Si els joves d'avui dia són sobretot nadius «digitals», potser aquest llibre estigui més destinat a les generacions influïdes pel cinema i els audiovisuals, que van gaudir del *Codi da Vinci* en el seu moment i que rebrien de bon grat una versió en pantalla del *Zohar de Barcelona*. La ciutat comtal ha esdevingut aquests últims temps un dels referents turístics d'Europa i del món, i en Xavier Hernández ha sabut aprofitar l'empenta dels milions

de persones que ens visiten any rere any, seguint algun que altre camí per a ells sefiròtic.

En fi, la pervivència del simbolisme a l'espai urbà és un element patrimonial intangible de gran valor, sovint ignorat, però que no passa inadvertit al lector subtil de la realitat, cercador de veritats que acarona i comparteix en cercles culturals significatius. El *Zohar de Barcelona* és, en definitiva, una nova llum que assenyalava un camí, el camí sempre difícil del coneixement, reservat només per a esperits lliures.